

Bevordering van de mondgezondheid van ouderen

A.M. Fokker, voorlichtingsconsulent¹
C. de Baat, tandarts²

Gebruik van een videoband

Samenvatting. Het bestrijden van de bij ouderen en zorgverleners aanwezige wederzijdse stereotype beeldvorming is van primair belang om de bevordering van de mondgezondheid van ouderen een kans te geven. Een recent ontwikkelde videoband is een aanzet daartoe.

FOKKER AM, DE BAAT C. Bevordering van de mondgezondheid van ouderen. Gebruik van een videoband. Ned Tijdschr Tandheelkd 1993; 100: 33-4.

Uit het ¹ Ivoren Kruis, Nederlandse Vereniging voor Mond- en Tandhygiëne te Rotterdam en de ² vakgroep Orale Functie van de faculteit der Medische Wetenschappen van de Katholieke Universiteit te Nijmegen.

Trefwoorden: Gerodontologie – Preventieve tandheelkunde – Gezondheidszorg

Datum van acceptatie: 16 januari 1991.

Adres: Ir. A.M. Fokker, Ivoren Kruis, postbus 672, 3000 AR Rotterdam.

1 Inleiding

Tandheelkundige gezondheidsvoorlichting (TGVO) wordt meestal geassocieerd met activiteiten ten behoeve van de jeugd. Aangenomen wordt dat deze activiteiten op jonge leeftijd het meeste effect sorteren; kinderen hebben immers nog een heel leven voor zich en hoe jonger de zorg voor een gezond gebit wordt aangeleerd, des te meer profijt zal men er later van hebben. Toch bestaat er behoefte aan een verschuiving van de aandacht voor TGVO naar de oudere leeftijdsgroepen, omdat:

- de bevolking 'vergrijsd' en 'ontgroent';¹
- de mondgezondheid van de jeugd gemiddeld sterk is verbeterd;²
- de verbeterde mondgezondheid bij jongeren leidt tot het langer behoud van de natuurlijke dentitie op latere leeftijd.³

In relatie tot ouderen spreekt men liever niet meer van TGVO, maar van de bevordering van de mondgezondheid, een ruimer begrip.

2 Algemene gezondheidsbevordering

Voorals bij ouderen is de gezondheidsbevordering sterk afhankelijk van het gevoel van welzijn op andere gebieden (bijvoorbeeld huisvesting en sociale omgeving).⁴ Daarom is het voor activiteiten die gericht zijn op gezondheidsbevordering bij ouderen nodig dat andere sectoren, zoals volkshuisvesting, welzijnswerk, verkeer en milieu hierbij worden betrokken. Op beleidsniveau spreekt men in dit verband wel van intersectoraal of facetbeleid.⁵

Gezondheidsbevordering kan worden onderverdeeld in het verstrekken van voorlichting (gezondheidsvoorlichting en -opvoeding, GVO) en het stimuleren van meer structurele interventies, gericht op het aanbrengen van veranderingen in de omgeving van ouderen. Tot nu toe hebben de meeste

initiatieven voor gezondheidsbevordering zich vooral geconcentreerd op de voorlichting en niet of nauwelijks op de structurele interventies.⁴

2.1 GVO

In de eerste helft van de jaren tachtig is in verschillende plaatsen in ons land een start gemaakt met projectmatige cursussen voor ouderen, gericht op het vergroten van belangstelling, kennis, inzicht en vaardigheden ten aanzien van een aantal gezondheidsaspecten. Veel behandelde onderwerpen zijn: lichamelijke en psychosociale aspecten van het ouder worden, veiligheid in en om het huis, voeding, medicijngebruik, slapeloosheid, dementie, eenzaamheid en beweging. De organisatie van deze cursussen ligt veelal in handen van het kruiswerk, de ouderenorganisaties, RIAGG's en basisgezondheidsdiensten.⁴

2.2 Structurele interventies

De belangrijkste structurele interventie is het 'gezondheidsvriendelijker' maken van de omgeving van ouderen. Allereerst moet daartoe het bij velen aanwezige, onjuiste stereotype beeld van de zieke, demente en inactieve ouderen worden bestreden. Slechts een klein deel van alle ouderen is immers daadwerkelijk hulpbehoevend. Deze beeldvorming in de samenleving kan men beïnvloeden, bijvoorbeeld door het geven van voorlichting op scholen. Voorlichting aan ouderen zelf zou kunnen bijdragen tot de ontwikkeling van een positiever zelfbeeld; velen bevestigen nu voor zichzelf het onjuiste, stereotype beeld. Verder behoren ook het stimuleren van de mogelijkheden voor zelfstandig wonen vanuit een zogenaamde 'woonzorg-optiek' en de bevordering van de deskundigheid

van de thuiszorg tot de structurele interventies van de gezondheidsbevordering van ouderen.⁴

3 Bevordering mondgezondheid

3.1 TGVO

Mondgezondheid zou een uitstekend onderwerp kunnen zijn voor de projectmatige cursussen voor ouderen. Behoudens in Zeeland is dit onderwerp nog niet of nauwelijks in de beschikbare cursussen opgenomen.

Een essentieel punt bij het organiseren van dit soort voorlichtingsactiviteiten is de actieve participatie van de doelgroep zelf.

3.2 Structurele interventies

Ouderen hebben regelmatig behoefte aan informatie over mondverzorging en tandheelkundige behandelingsmogelijkheden, maar deze behoefte wordt niet altijd manifest.⁶ Deze (latente) behoefte lijkt te worden weggedrukt door hun onjuiste stereotype beeldvorming omtrent tandheelkundige zorgverleners. Enigszins gechargeerd uitgedrukt betekent dit dat tandartsen in de ogen van ouderen 'beulen' zijn die niets dan pijn en ellende brengen. Dit is veelal ingegeven door slechte ervaringen uit vroeger tijden. Het is belangrijk ook deze stereotype beeldvorming te bestrijden door structurele interventies, die ertoe leiden dat de motivatie om zich verder in het onderwerp te verdiepen toeneemt. Hiervoor is voorlichting nodig.

Andere structurele interventies liggen meer in de materiële sfeer: het beter bereikbaar en toegankelijk maken van tandheelkundige voorzieningen en het creëren van mogelijkheden om juiste zelfzorgmethoden toe te passen. Wanneer aan deze

structurele interventies geen aandacht wordt geschonken, hebben geïsoleerde TGVO-activiteiten weinig zin.

4 Videoband

Eind 1991 is een videoband ontwikkeld met als titel: 'Met je tanden in de VUT'. Deze videoband toont een aantal ouderen die, soms in groepsverband, spreken over hun dentitie, hun tandheelkundige geschiedenis en het belang dat ze aan mondgezondheid hechten. Het vertonen van de videoband aan (tandheelkundige) zorgverleners kan hun stereotype beeldvorming over ouderen wegnemen. Aldus kan een klimaat worden geschapen, waarin zorgverleners zich gemotiveerd zullen voelen om meer aandacht te besteden aan de mondverzorging van ouderen. Daartoe wordt de videoband vergezeld van een handleiding, waarin onder andere aan de orde komt hoe een voorlichtingsbijeenkomst over mondgezondheid met een groep ouderen kan worden opgezet. Bij deze doelgroep kan het vertonen van de videoband ertoe bijdragen dat de stereotype beeldvorming omtrent tandheelkundige zorgverleners wordt weggenomen.

Omdat de videoband vooral motivatieverhoging beoogt, kan hij bij gebruik tijdens bijeenkomsten het beste ter introductie van het onderwerp worden ingezet, waarna in een discussie het onderwerp verder kan worden uitgediept.

Summary

DENTAL HEALTH PROMOTION OF ELDERLY PEOPLE. USE OF A VIDEOTAPE

Key words: Geriatric dentistry – Preventive dentistry – Health care

In dentistry dental health promotion of elderly people will be of growing interest. General health promotion is subdivided in two components: education and structural interventions. Stereotypes, dominating both (dental) health care providers and elderly people, are barriers for manifestation of elderly people's dental information needs. A recently developed videotape can be used as a start of such a structural intervention.

Literatuur

- ¹CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK. Bevolkingsprognose voor Nederland, 1989-2050. Statistisch Bulletin, 21 december 1989. 's Gravenhage: SDU, 1989.
- ²VISSER RSH, HELING GWJ, BURGERSDIJK RCW, VAN 'T HOF MA, KALSBECK H, TRUIN GJ. Landelijk Epidemiologisch Onderzoek Tandheelkunde. Deel XII. Mondhygiëne. Ned Tijdschr Tandheelkd 1990; 97: 227-9.
- ³DE BAAT C, HAGE MD, KALK W, SCHUIL GRE. Tertiaire tand- en mondheelkundige preventie bij ouderen. Een toekomstperspectief. Ned Tijdschr Tandheelkd 1991; 98: 425-6.
- ⁴BELIN M, KANTERS H. Gezondheidsbevordering bij ouderen, een vernieuwing voor GVO? Tijdschr Gezondheidsbevordering 1990; 11: 14-24.
- ⁵MINISTERIE VAN WVC. Nota 2000. 's Gravenhage: SDU, 1986.
- ⁶DE BAAT C. Een kunstgebit bij ouderen, een kwestie van aanpassen? Nijmegen: Katholieke Universiteit, 1990. Academisch proefschrift.